

SuomiAreenalla

Kokemällä, syvällä Satakunnan sydämessä, todistettiin heinäkuussa juurekasta vääntöä, kun paikallisen maatilän pihalle kasatussa paneelissa puitiin suomalaisen maatalouden tulevaisuuden näkymiä. Tilaisuus kuului Pori Jazzin (1966–) yhteiskunnallisen sisarta-pahtuman SuomiAreenan (2006–) ohjelmistoon. Pääjärjestäjä MTV3:n kumppanina oli tällä kertaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Agrikeskustelun kimmokkeeksi kävi tuoreen hallitusohjelman linjaus, jonka mukaan ”maatalouden kannattavuutta lisätään markkinaehtoisesti”. Kovennettu markkinavetoisuus nähtiin kohtalonkysymyksenä senkin vuoksi, että maataloustukia leikattaneen EU-tasolla vielä tämän hallituskauden aikana. Panelistit olivat tilanteen tasalla: kriisitietoisuutta piisasi, eikä potaskaa jauhettu.

Tahdin keskustelulle iski luomuviljelijä Markku Välimäki, jonka mukaan valta pitää palauttaa kaupalta valtiolle. Valtion kuuluu ohjata markkinoita ja tehdä puiteraameja maataloudelle, mutta myös toimia eettisenä edelläkävijänä. Keskusjohtoisuutta tai tuotantokiintiöitä ei kaipaillu, vaan Välimäki luovi pragmaattisesti nykyrakenteissa. Hänen visiossaan julkinen puoli voisi ruokahankinnoissaan noudattaa periaatetta, jonka mukaan neljannes

ostettaisiin luomuna ja toinen mokoma lähiruokana. Ehdotus vaihtaa toteuttamiskelpoiselta, vaikka kyynisempi saattaisikin epäillä sen mahdollisuuksia tilanteessa, jossa valtiontaloutta tasapainotetaan leikkaustoimin ja kuntapuolta odottaa laihat vuodet. Niin tai näin, tämänkaltaisia konkreettisen utooppisia avauksia kotimainen konsensuspolitiikka kaipaa, oli oma luomulehmä ojassa eli ei.

Luonto-Liiton pääsihteeri Leo Stranius komppasi Välimäen ideointia, joskin cityliberaalina painotti vahvan valtion sijaan eettistä kuluttamista ylipäänsä. Hänen mukaansa markkinaehtoisuus tappaa suomalaisen maatalouden ainoastaan, ”jos kansalaisten enemmistön ostopäätöksen ratkaisee hinta”. Koska suomalainen tehotuotanto ei pysty kilpailemaan kustannustehokkuudessa, pitää painopiste siirtää luomu- ja kasvisruokaan. ”Ei soijaa sioille, vaan ihmisille!” Stranius tiivistäi ehkä turhankin optimistiseen sävyyn. Muuten hyvin valmistautunut ja monenmoista faktatietoa tarjoillut Stranius joutui kiperään paikkaan, kun MTK:n puheenjohtaja Juha Marttila tärytti: ”Määrittele ’teho-maatalous’.” Haaste ei ollut pelkkää semanttista saivartelua, vaan se toi kaivattua tarkkuutta väitteisiin.

Kataisen hallituksen maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen (kok) tarttui kiertelemättä täkyyn vahvasta valtiosta. Kuluttajien valin-

toihin ja markkinoiden itseohjautuvuuteen tulee hänen mielestään luottaa, koska uskottavaa vaihtoehtoja järjestelmää ei ole – menihän suunnitelmatalous itänaapurissakin mönkään. Näin sekatalouksien aikakautena joku voisi pitää vastakkainasettelulla argumentointia keinotekoisena, mutta Koskinen puolusti markkinamekanismeja linjakkaasti läpi keskustelun. Eettinen soihdunkantokaan ei herättänyt ministerissä mainittavaa innostusta, valtio kun ei voi ottaa esimerkiksi ruokahankinnoista vastuuta, koska päätökset kuuluvat kuntien valtuustoihin. Aatteellisen reaalipoliitikon lakoninen huumori ja rehellisyys purivat moniin, mutta yleisöpuheenvuorossa tylynynseähköä ministeriä syytettiin kylmäsydämyydestä.

Keskustelu kaartui odotetun nopeasti EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan, jota ruodittiin paitsi kansallisesta myös paikallisesta näkökulmasta. MTK:n Marttila löysi valuvian liittymissopimuksesta, joka toi Suomeen kaksi päällekkäistä maatalouspolitiikan järjestelmää. Kun maataloustuet pitää sopimuksen mukaisesti porrastaa alueittain, joutuvat esimerkiksi satakuntalaiset maanviljelijät huonompaan asemaan kuin keski- ja pohjoissuomalaiset kollegansa. Pinnan alla kytevä tunnot tiivistyivät yleisökommentissa: ”Maatalouspolitiikan rahat eivät saa olla aluepolitiikan rahoja.” Panelistit nyökyttelivät hyväksyvästi,

mutta erityisesti Koskinen joutui jo virkansa puolesta sitomaan kätensä: ”Liittymissopimukseen en voi vaikuttaa.” Ajoittain tuntui kuitenkin siltä, että keskustelijat päästivät itsensä liian helpolla. EU:n rautaiseen logiikkaan vetoaminen vaikutti houkuttelevammalta kuin paikallisten poliittisten ratkaisujen etsiminen.

Tuotteiden vapaan liikkuvuuden aiheuttamiin epäkohtiin tartuttiin niin ikään hanakasti. Marttila soimasi kovin sanoin ”Suomi-pesua”, jossa muualta tuotua lihaa myydään kotimaisin tuotemerkein. Harhaanjohtajan markkinoinnin lisäksi ongelma näyttää piilevän tuonnin volyymissa. Marttilan mukaan erityisesti suomalaisessa sikataloudessa ”eletään kriittisiä hetkiä”, koska Suomeen tuodaan vuosittain huimat 60 miljoonaa kiloa sianlihaa, mikä ajaa kotimaisen tuotannon ahtaalle. Ratkaisuksi ei hänkään osannut tarjoilla muuta kuin suomalaisen suosimista kulutuksessa: ”Painakaa joutsenlippu verkkokalvoonne, se on ainoa kestävä tie.” Kestävän kehityksen luonnetta olisi voinut avata enemmänkin. Työllisyyden, elinkeinon ja maaseudun elinehtojen turvaamisen ymmärtää, mutta laajassa mielessä ’kestävyys’ pitää sisällään myös eettiset ja ekologiset näkökulmat.

Panelistit kantoivat huolta tuottajan toimeentulosta, ja kaupan alaa mätkittiin yksissä tuumin. Kauppa ansaitsikin iskun jos toisen, sillä sen edustajat ”eivät tulleet paikalle, vaikka pyydettiin”, kuten tilaisuutta juontanut poliitikko, hunajaisena ex-radioäänänenä (YLE) tunnettu Juhani Merikallio (sd) muistutti. Liekö kahden suuren ketjun hallitseman *status quon* julkinen puolustaminen liian kiperä tehtävä?

Keskustelijoiden välillä riitti myös erimielisyyksiä, mutta pitkän aikavälin poliittisista tavoitteista puhuttiin harmillisen niukasti. Näköalattomuus vaivasi erityisesti globaaleissa kysymyksissä. Vaikka Straniusta näpäytettiin ”elitismistä”, kun hän kehitteli luomutuotannon perustuvaa hahmotelmaa tulevaisuuden maataloudesta, muut eivät esittäneet sen uskottavampaa

ratkaisua väestönkasvun ja niukkevien resurssien aiheuttamiin maailmanlaajuisiin haasteisiin. Myös EU:n maatalouspolitiikan isot kysymykset – tukien määrä ja kohdistaminen, tullitariffit, liittovaltioistumisen vaikutukset kansallisella tasolla – jäivät pitkälle möyhittä. Väistely vaikutti epäjohtonmukaiselta, kun EU:n valtaa Suomen maatalouspolitiikkaan korostettiin muuten väsymiseen asti. Maatalouden markkinaehtoistuminen, jos mikä, vaatii ylikansallisten suunta-voittojen tarkastelua.

Kun keskustelu saatiin Koke-mäellä pakettiin, oli aika siirtyä Poriin jazzkatujen vilskeseen. Maatalouspolitiikan jälkeen ihmisiä kultivoitiin filosofialla, kun *niin & näin* yhdisti voimansa Porin Filosofisen Seuran kanssa. Niin ikään SuomiAreenan tarjontaan kuulunut paneelikeskustelu veti illansuussa Porin Opiskelijatalon tupaten täyteen filosofiannälkäisiä kuulijoita. Aiheena oli ahneus.

Vaikka kattauksesta kehkeytyi tytyisän yhteiskunnallinen, liikkeelle lähdettiin filosofiasta, kuinkas muuten kuin Aristoteleesta. Talousmetafyysikasta väitelletty toimittaja Jakke Holvas (YLE) nosti keskustelun suuntimoiksi Aristoteleen erottamat kaksi ahneuden tapaa: joko hamutaan itselle liikaa tai annetaan toiselle liian vähän. Tutkija Teppo Eskelinen (Aalto) jaottelu uskonnollis-filosofiseen ja yhteiskunnalliseen tapaan arvioida ahneuden negatiivisia vaikutuksia täydensi käsitteellistä perustaa kohdallisesti. Yhtäältä ahneus voi olla pahaksi ihmiselle itselleen – tästä kielivät jo uskontojen perustavat käskyt, hyveetiikka ja eettiset koodeksit. Toisaalta ahneus kääntyy helposti haitaksi koko yhteiskunnalle.

Kansanedustaja Sofia Vikman (kok) ei nähnyt ahneutta pelkästään negatiivisena asiana. Sen sijaan ahneudessa on kyse rajanvedosta, mikä on kohtuullista ja mikä liioiteltua. Hänen mielestään ahneus voi olla myös positiivinen voima, jos sillä tarkoitetaan yksilön tai yritysten ”pyrkimistä parempaan” niissä rajoissa, ettei vahingoiteta muita. Ammattipoliitikko ei epäillyt vetää ide-

ologisia johtopäätöksiä: esimerkiksi vapaan markkinatalouden sääntelyn voimaan ei pidä luottaa, koska muuten ei riitä jaettavaa. Muut panelistit asettivat kyseenalaiseksi perinteisen ”valumisargumentin”, jonka mukaan oman edun tavoittelu ja vapaa markkinamekanismi kasvattaisivat yhteistä jaettavaa – ja koituisivat näin kaikkien eduksi. Ville Lähde (*n & n*) osoitti historiallisten esimerkkien valossa, että ahneuden kasaama materiaallinen hyvä voi jakaantua oikeudenmukaisesti vain, jos yhteiskunnan perusrakenteet tekevät yhteiskunnasta yhtenäisen. Esimerkiksi Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen oman edun tavoittelu päinvastoin räjäytti tuloterot Venäjällä massiiviseksi, koska toimivia rakenteita tulon tasaamiseksi ei ollut. Eskelinen täydensi, että markkinatalouden polttoaineeksi ei riitä ahneus, vaan tarvitaan myös sosiaalisia rakenteita kuten luottamusta, jotta järjestelmä ylipäänsä pyörii.

Poliittinen debatti polarisoitui riemastuttavasti paneelia rytmittäneissä videoinserteissä, joissa yhteiskunnalliset vaikuttajat antoivat napakoita kommentteja keskustelun virikkeeksi. Elinkeinoelämän valtuuskunnan johtaja Matti Apunen pamautti kainostelemattomaan ja kirikkaasti artikuloituun tyyliinsä, että valtio on aina ahne, koska se ajaa omia intressejään häikäilemättä ja käyttää toisten rahoja. Apunen ei saanut liiemmin tukea edes elinkeinoelämää muuten puolustaneelta Vikmanilta. Toiselta laidalta kajahti, kun prekariaattiaktivisti Eetu Viren heitti koko ahneuskysymyksen toissijaisena sivuun ja keskittyi ruotimaan kapitalistisen järjestelmän logiikkaa ja historiaa marxilaisittain. Vaikka panelistit löysivät Virenin analyysistä täsmäosumia, abstraktiotaso ja totalisoiva selitysmalli nostattivat vastustusta.

Puhe jatkui pitkäksi yliajalle, koska valpas yleisö osallistui aktiivisesti keskusteluun. Ahneuden luonnetta ei ehkä tyhjentävästi selvitetty, mutta julkista järjenkäyttöä harjoitettiin komeasti.

Jaakko Belt